

PREMIU

Zechranszky ISTVÁN

De cinci ani încoace, la sfârșitul lui noiembrie, sunt invitați în Ungaria trei actori maghiari din România pentru a li se înmâna Premiul "Szentgyörgyi István" care le califică întreaga activitate artistică. Szentgyörgyi István a fost actorul cel mai de seamă al teatrului maghiar din România; a jucat pe scena Teatrului Maghiar din Cluj în prima jumătate a secolului nostru. Până la începutul anilor '90 i-a purtat numele Institutul de Teatru din Târgu Mureș – până când niște politicieni căpoși l-au transformat într-o Universitate de Teatru anonimă. Bustul lui Szentgyörgyi István se află și acum la intrarea Sălii Studio a Institutului și sperăm că va rămâne tot acolo.

Până acum premiul a fost decernat pentru 15 actori maghiari din România. În 1994 au primit acest premiu: Ferenczy István din Tg. Mureș, László Gerő din Cluj și Péterffy Lajos din Oradea; în 1995, Török István din Satu Mare, Tarr László din Tg. Mureș și Vitályos Ildikó din Cluj; în 1996, Bányai Irén din Oradea, Makra Lajos din Timișoara și Márton János din Cluj; în 1997, Csiky András din Cluj, Molnár Gizella din Sfântu Gheorghe și Tóth Tamás din Tg. Mureș; în 1998 Botka László din Sfântu Gheorghe, Csiky Ibolya din Oradea și Szabó Duci din Tg. Mureș. Premiile oglindesc raportul de forțe în teatrele maghiare din România. Cele mai multe premii

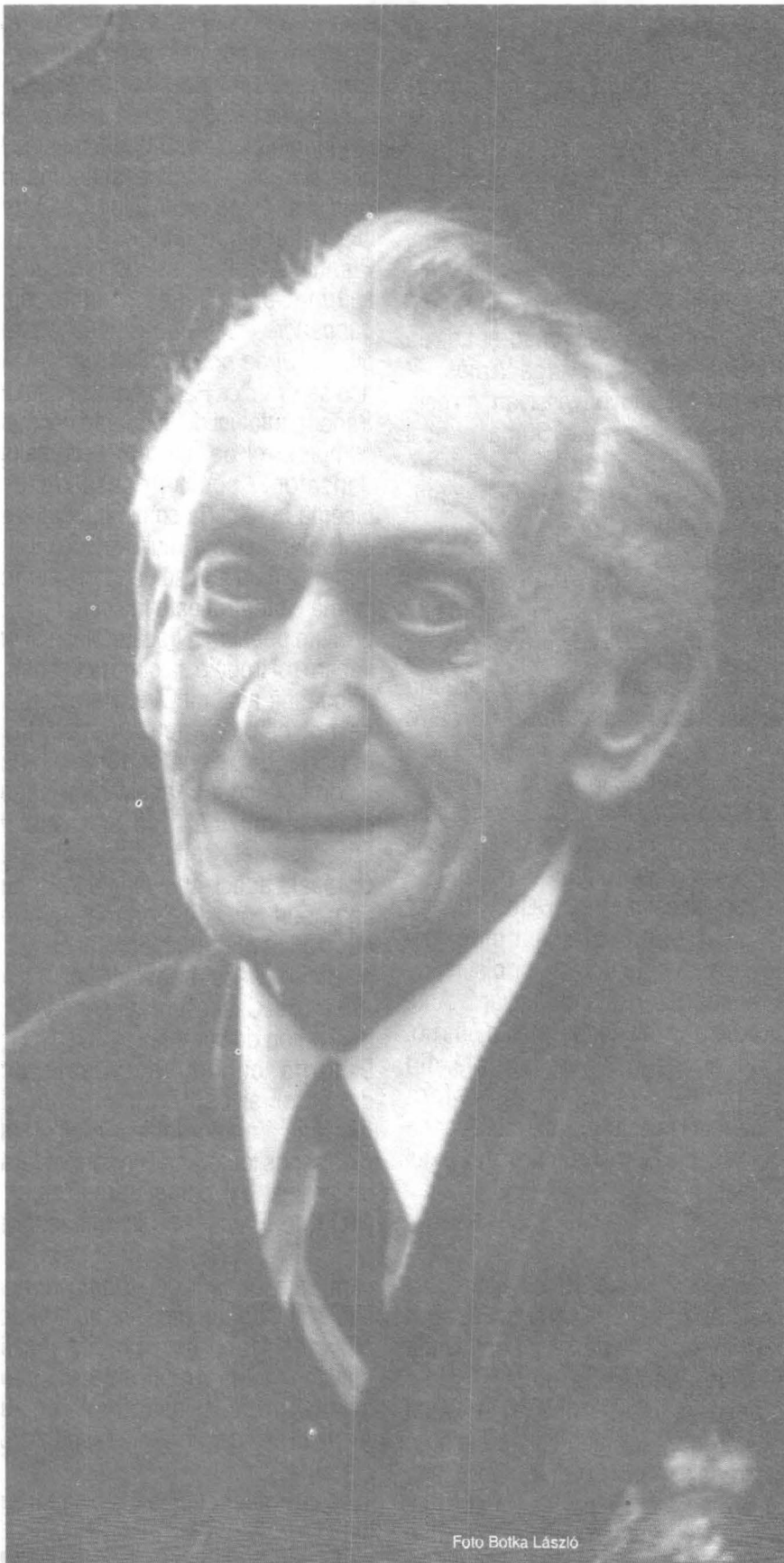

Foto Botka László

"Szentgyörgyi István" s-au atribuit actorilor din Cluj și Tg. Mureș. De pe această listă lipsesc nume importante: Ács Alajos, Lohinszky Lorand și Senkalszky Endre. Ultimii doi au fost distinși în regimul trecut cu titlul de artist emerit, iar Ács Alajos a primit distincții de stat. Mai lipsesc și alți actori de seamă: din Cluj, Orosz Lujza; din Satu Mare, Elekes Emma; din Sfântu Gheorghe, Zsoldos Árpád și László Károly; din Oradea, Varga Vilmos.

Premiul "Szentgyörgyi István" nu este o distincție de stat. Suma pentru premii este strânsă de Cercul Secuiesc din Budapesta prin contribuția membrilor săi și a sponsorilor, fără nici un forint din partea statului. Gestul lor compensează lipsa de atenție și de apreciere din România. După evenimentele din 1989, în România premiile pentru întreaga activitate sunt decernate de către UNITER, dar cu acestea nu a fost distins nici un actor maghiar din țară, cu toate că și ei sunt cetățeni români și slujesc publicul în aceleași condiții ca și colegii lor români.

Autorul acestor rânduri a fost solicitat de mai multe ori să omagieze activitatea câte unui actor distins cu Premiul "Szentgyörgyi István". Anul acesta a vorbit despre Botka László. Pentru ca și lumea teatrală din România să simtă atmosfera decernării acestui premiu din Ungaria actorilor din România, publicăm textul laudației.

Litanie teatrală

Botka László este actor de la vârsta de 19 ani. Are 71 de ani și joacă teatru fără întrerupere de 52 de ani. După anii de ucenicie și două stagioni orădene, s-a stabilit definitiv la Sfântu Gheorghe. De 47 de ani este alături de trupa din Sfântu Gheorghe la bine și la rău, și în succese și în stagioni mai grele, precum și în schimbările de epocă, de stil și de generații. El

este constanta, iar schimbările, înnoirile curg ca apa, când picurând, când revărsându-se...

Cum poate fi Botka László în decursul unei jumătăți de veac punctul stabil al unei trupe – cel care își asumă în mod egal toate greutățile? Cel care și azi atrage publicul?

Primul său rol a fost Bóni din *Silvia*, a urmat apoi Regele francez din *János Viteazul* și după aceea Alioșa din *Azilul de noapte*. Deci urmează același drum ca Páger Antal și Cseke Sándor. Întâi își dă licența în cel mai complex rol de operetă – comicul dansator – apoi urmează restul. Licența în rolul de comic dansator e echivalentă cu mai multe academii de teatru... Te învață să construiești. Te învață că teatrul este muzică, ritm... precum poezia. În fiecare piesă și în fiecare rol trebuie să simți acest ritm, trebuie să auzi muzica. Pe aceasta se pot clădi caracter, concepție, experiență de viață, totul. Dacă actorul descoperă acest ritm, aude această muzică, poți să pretinzi orice de la el. Comicul dansator de odinioară aduce cu ușurință tot ceea ce uneori constituie o problemă de nerezolvat pentru colegii săi cu altă pregătire... Așa a devenit Botka, ca și Páger și Cseke, unul dintre cei mai buni actori de caracter.

Datorită cunoștințelor sale de dansator și cântăreț, precum și faptului că a abordat și a realizat în mod serios toate situațiile comice, era de nelipsit din comedii, musicaluri, cabarete. Precum și din rolurile fără repere fixe, maleabile, greu de prins, cum este Dofinul din *Sfânta Ioana* sau rolul titular din *Sfântu Mitică Blajinul*. Dar l-au abordat marii novatori și pentru roluri grotești, greu de realizat, cum este de exemplu Agamiță Dandanache din *O scrisoare pierdută*.

Trebuie amintit că Botka s-a luptat cu acest rol – cu acest arhetip est-european al hienei politice ramolite

– și l-a realizat, cam în același timp cu două personalități de valoare excepțională ale teatrului românesc: Radu Beligan și Fory Etterle. Și interpretarea lui Botka poate fi amintită alături de cea a lor – ba chiar ar fi putut să joace cu ușurință în spectacolul lui Ciulei de la Bulandra, chiar și atunci, când Teatrul Bulandra era cea mai bună trupă a României. Botka László a jucat rolul titular în primul spectacol cu o piesă absurdă la Teatrul din Sfântu Gheorghe: în *Bunicul vrea să vă vadă* de Csiki László; și acestui spectacol i s-a decernat premiul cel mare la al II-lea Colocviu al Teatrelor Minorităților Naționale. Și asta s-a întâmplat acum douăzeci de ani... Unul dintre celelalte două personaje principale ale acestui spectacol, Molnár Gizella, este și astăzi pe scenă, ca și Botka. Al treilea și cel mai tânăr dintre ei, Visky Árpád, ar fi și el pe acolo, dacă ar trăi... Dumnezeu să-l ierte!

Și Botka nu poate fi scos de pe scenă. Era un experiment interesant, când a fost invitat la Satu-Mare ca, alături de Ács Alajos să joace celălalt rol principal din *Băieții de aur*. Astfel s-a născut unul din spectacolele cele mai îndrăgite și longevive ale teatrului din Satu-Mare. Cei doi băieți de aur bătrâni ne-au arătat personalitatea lor artistică în toată bogăția ei; s-au stimulat reciproc cu adevărat... După acest spectacol pe care l-am văzut de mai multe ori, și pe care l-aș mai vedea din nou cu plăcere, aș putea ține o litanie întregă despre Botka. Aș putea spune ca preotul, cuvintele care sunt cele mai frumoase laude pentru artiștii din teatru:

actor care distrează; actor înțelept; actor puritan; actor de o sensibilitate rară; actor darnic; actor lipsit de rutină; actor nemuritor...

De ce nu răspundeți? De ce nu spuneți:

– Joacă pentru noi!